

Секція 2.
**Теорія і практика формування інноваційно-
інвестиційного потенціалу промислових
підприємств**

Науковий модератор:

д.е.н., професор, Філіппова С.В.

ПРОБЛЕМИ ЗАЛУЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

А.А. Дискіна, к.е.н., доцент

О.Б. Красненська

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Актуальність. У наш час економіка країни не може розвиватись належним чином без залучення іноземних інвестицій. Саме вони є запорукою системного розвитку матеріально-технічної бази, стимулювання конкуренції на ринку, підвищення рівня життя у країні тощо. Залучення іноземних інвестицій, в порівнянні з традиційними джерелами фінансування, дає додаткові можливості, які полягають у використанні зарубіжного організаційного та управлінського досвіду, доступі до новітніх технологій, розвитку експортного потенціалу підприємницьких структур та економіки в цілому.

Тому дослідження проблем залучення іноземних інвестицій в економіку України є актуальною теоретичною і прикладною проблемою.

Результати дослідження. У 2014-2016 роках економічна ситуація в Україні значно погіршилась. За даними Держкомстату України, падіння ВВП в першому кварталі 2015 року становило 17,6%, а в другому – 14,7%. Хоча з 1 січня 2015 року Україна отримала вільний доступ до експорту продукції до країн ЄС, але він скоротився на 34%. З 1 січня 2016 року Україна зобов'язалась звільнити ввізні мита на європейські товари, що завдасть додаткового удару по українських виробниках. У порівнянні з січнем-липнем 2014 року видобувна промисловість зменшила обсяги виробництва на 23,4%, переробна – на 18,6%, харчова промисловість – на 12%, легка промисловість – на 6,4%. Міжнародні фінансові інститути (МВФ, Світовий банк) прогнозують падіння ВВП в 2017 році на рівні 8-8,5% [4].

На рисунку 1 показано динаміку надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України за останні сім років (2010-2016). Як бачимо, найменше ПІ надійшло у 2014 році як наслідок початку війни на Сході України. У 2015 та 2016 роках ситуація трохи покращилась, але показників 2010-2011 років все одно, поки що, досягти не вдалось.

Рис. 1. – Надходження прямих іноземних інвестицій в економіку України [4]

¹ Без урахування тимчасово окупованої території Автономної Республіки Крим і м. Севастополя.

* 2014, 2015, 2016 рр. – без урахування частини зони проведення антитерористичної операції.

Сьогодні Україна не здобула серйозних досягнень у забезпеченні національної конкурентоспроможності та інвестиційної привабливості.

До основних проблем, які гальмують розвиток інвестицій в Україні, можна віднести:

- високий рівень корупції;

- недосконалість відповідної законодавчої бази;
- недостатнє державне фінансування вітчизняних наукових закладів;
- недосконалість методичного забезпечення підготовки інвестиційних проєктів;
- дефіцит досвідчених і кваліфікованих фахівців в управлінні проєктами;
- відсутність практичного досвіду і слабо розвинена інфраструктура венчурних інвестицій в Україні та інше [1].

Низький обсяг інвестицій сьогодні означає природне обмеження економічного зростання як мінімум на перспективу 3-5 років. Інвестиції лежать в основі зростання продуктивності економіки, який, в свою чергу, може послужити основою для зростання доходів і споживання [5, 6].

Інвестиційний клімат як узагальнена характеристика сукупності соціальних, економічних, організаційних, правових, політичних, соціокультурних передумов зумовлює привабливість і доцільність інвестування в ту або іншу господарську систему (економіку країни, регіону, корпорацію) [2]. Створення сприятливого інвестиційного клімату в Україні є однією з найважливіших умов залучення інвестицій.

Виходячи з вищезазначеного, на нашу думку, для того, щоб перетворити прямі іноземні інвестиції на позитивний чинник розвитку України, державі необхідно виконати декілька умов:

- оновити систему державного регулювання, яка б була лояльною до інвесторів з одного боку і давала можливість додати значну частину коштів до загального бюджету країни;
- покращити інвестиційний клімат України через подолання наслідків економічної кризи, подолання політичної кризи, значне зменшення хабарництва, покращення бізнес-клімату та стимулювання розвитку малого та середнього бізнесу;
- змінити правове законодавство у сфері іноземного інвестування, для того, щоб іноземні інвестори почували себе більш комфортно і не боялися вкладати кошти в Україну;
- підвищити показники суспільного благополуччя громадян України – для інвесторів цей фактор також є важливим: чим краще соціальне забезпечення, державна допомога та рівень зайнятості, тим більше Україна буде приваблювати іноземних інвесторів.

Отже, характеризуючи стан інвестування в економіку України в цілому, його можна визначити як кризовий в порівнянні з динамічними процесами, що відбуваються в міжнародній економіці. Сучасні обсяги інвестицій залишаються недостатніми для кардинального поліпшення економічної ситуації в країні, так за розміром іноземних інвестицій на душу населення Україна поступається навіть Албанії та Казахстану.

Реалізація запропонованих заходів щодо державного регулювання і стимулювання інвестиційної діяльності дозволить підсилити інвестиційний потенціал української економіки не тільки в короткостроковому періоді, але і на перспективу, що є важливою умовою переходу української економіки до стадії стійкого росту.

Література:

1. Гаврилюк О.В. Інвестиційний імідж та інвестиційна привабливість України / О. В. Гаврилюк. – Фінанси України. – 2013. – №2. – с. 68-81.
2. Дискіна А. А. Розробка основних підходів підвищення інвестиційного забезпечення промислового підприємства [Електронний ресурс] / А. А. Дискіна // Технологический аудит и резервы производства. – 2014. – № 5 / 3 (19). – С. 48-51.
3. Коваленко С. О. Інвестиційний клімат в Україні та напрями його покращення / С. О. Коваленко // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2012. – № 38. – с. 366-368.
4. Офіційний сайт державної служби статистики [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>
5. Проблеми підвищення ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств : монографія / [С. А. Бельтюков, Т. І. Черкасова, Л. А. Некрасова та ін.]; за заг. ред. д-ра екон. наук, проф., засл. діяча науки і техніки України Є. А. Бельтюкова ; Одес. нац. політехн. ун-т, Ін-т бізнесу та інформ. технологій, каф. екон. підприємств. – О. : Інтерпрінт, 2015.–828 с.
6. Сазонець І. Л. Інвестування: міжнародний аспект: Навчальний посібник / Сазонець І. Л., Федорова В. А. – К.: Центр учбової літератури, 2014. – 272 с.

ВИСВІТЛЕННЯ ОСНОВНИХ ПРОБЛЕМ ЗАЛУЧЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙ НА ПІДПРИЄМСТВА КРАЇНИ

І. М Єніфанова, к.е.н., доцент

Л. А. Панченко

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Інвестиції відіграють винятково важливу роль в економіці будь-якого підприємства і країни в цілому, оскільки вони є основою для систематичного оновлення й розширення виробничого капіталу, прискорення науково-технічного прогресу і поліпшення якості продукції, структурної перебудови суспільного виробництва й збалансованого розвитку всіх галузей економіки. Без інвестицій неможливі підготовка та запуск у виробництво нових видів продукції (робіт, послуг), підвищення якості та дизайну товарів, використання нових видів матеріалів, енергозбереження тощо.

У теперішній час незначна частка вітчизняних підприємств має можливість фінансувати оновлення активів довготривалого користування та формувати базу із удосконалення професійного рівня працівників і адміністративного персоналу. Більшість підприємств використовують застаріле обладнання і не мають можливостей провести якісні зміни управлінського і виробничого характеру.

Проблема полягає у тому, що моделі активізації інвестиційної діяльності підприємств (ІДП), які пропонують міжнародні організації і уряди інших країн, потребують адаптації для їх успішного застосування в Україні, проте масова активізація ІДП на загальнонаціональному рівні вимагає розроблення власного підходу до збільшення обсягу інвестицій у вітчизняні підприємства і розроблення механізмів підвищення ефективності використання підприємствами інвестиційних ресурсів. [1, с.143-148]

Інвестиції, займають одне з чільних місць в розвитку економічних процесів, вони є одним із найбільш вагомих, визначальних факторів розвитку будь-якого підприємства і держави в цілому. За їх допомогою можливо стабілізувати соціально-економічне зростання та розвиток окремих суб'єктів підприємницької діяльності, значне інвестиційне впливання покращує їх розвиток та рівень одержуваних прибутків.

Сучасний стан розвитку економіки України, характеризується такими показниками, підприємницької діяльності, що не приваблюють потенційного інвестора. Для успішного розвитку підприємства, однією з головних умов, є ефективне проведення інвестиційної політики на підприємстві.

Стан вітчизняних підприємств в цілому, можна охарактеризувати, як вкрай незадовільний: відстала технічна база, низький рівень продуктивності праці, значний ступінь зношеності основних фондів, а також низька конкурентоспроможність вітчизняних підприємств порівняно з закордонними, призводить до того, що Україна, залишається постачальником низько технологічних товарів на світовий ринок, втрачаючи при цьому позиції на ринках торгівлі та в очах закордонних інвесторів.[2]

Відсутність інвестицій унеможливорює придбання нових, високоефективних технологій, які б мали можливість виробляти продукцію високого рівня якості, і забезпечити формування експортного потенціалу країни.

Привабливим для інвестора буде таке підприємство, яке буде характеризуватися високим рівнем впровадження нових видів техніки і технологій, вдосконалюючи їх та масово використовуючи у виробництві. Таке підприємство зможе існувати в конкурентному середовищі, і буде надійним важелем для встановлення стійких та стабільних позицій, як на вітчизняних, так і на зарубіжних ринках. При цьому без суттєвих перешкод завойовувати лідируючі позиції на світовому ринку, покращуючи свою репутацію, та конкурувати з іншими високоякісними товарами.

Висока конкурентоспроможність, дозволяє отримувати прибутки і набутки, що зможе зацікавити інвестора, як постійного і надійного партнера, для забезпечення стабільного розвитку підприємства.

Враховуючи надзвичайну важливість інвестиційної складової інноваційного процесу, можна зробити висновок, про доцільність формування інноваційно-інвестиційної стратегії, яка

забезпечує узгодження цілей інноваційно-інвестиційної діяльності підприємства і дозволяє подолати конфлікти між ними. [3, ст. 62-67]

Найважливішим джерелом створення і утримання конкурентних переваг підприємства є виявлення і використання нової науково-технічної продукції при здійсненні інноваційної діяльності, яка є результатом інтелектуальної, наукової і інженерно-технічної творчості фахівців.

Забезпечення високої якості продукції, яка відповідає світовим стандартам, включає її новизну, технічний рівень, надійність в експлуатації, - головна вимога ринкової економіки. У цих умовах основною конкурентною перевагою стає здатність забезпечити і утримати «технологічний відрив» від конкурентів, тобто постійно створювати і освоювати все нові і нові технології і продукти, на базі масштабного потоку інновацій.

Значно гальмує розвиток інвестиційної діяльності, політична нестабільність, яка особливо відчутна зараз. Більшість вітчизняних інвесторів не можуть на всю потужність використати свої можливості, через відсутність стабільного регулювання інвестиційних процесів з боку уряду, неможливістю прогнозувати та вираховувати свої прибутки. Інвестор не знає, яку політику буде проводити нова влада, і як вона безпосередньо позначиться на його фінансовому стані.

Також важливо відзначити, недосконалу базу оподаткування, щодо інвесторів, адже зараз діє таке податкове законодавство, що стримує стимули розвитку інвестиційної активності, наприклад, якщо обсяг виробництва збільшується, то в свою чергу збільшується база оподаткування.

Істотному покращенню умов інвестування в Україні, сприяла б практика побудови системи обслуговування органами ДПП. Платник податку, який планує вкладення крупного капіталу у виробництво, міг би подати в податкові органи, інформацію про цілі та структуру інвестицій. Відповідно має бути визначений чіткий порядок оподаткування, згідно з діючим українським податковим законодавством, тим самим виключаючи в подальшому перерахування фінансових санкцій. Подібна практика широко застосовується у зарубіжних країнах. [4]

Сьогодні в Україні ще не сформовано ефективного механізму активізації ІДП. Так, обсяг інвестицій в національну економіку України постійно зростає, проте темпи і обсяги приросту є низькими. Основними чинниками, які впливають на обсяг залучених підприємствами інвестиційних ресурсів є: недостатня ефективність інвестицій; диверсифікація джерел залучення інвестицій; низькі темпи приватизації; невисока активність ринку цінних паперів; відсутність ефективного механізму реалізації національної політики активізації ІДП, розвинутої інфраструктури ринку (зокрема, достатньої кількості спеціалізованих установ типу венчурних фондів), дієвої інвестиційної політики регіонів, економічних умов для реалізації лізингу; слабкорозвинуте підприємництво; неузгодженість пріоритетів і критеріїв ефективності у інвестиційній сфері, у сфері промислового виробництва; велика кількість акціонерних товариств із значною часткою держави у їх капіталах тощо [6].

Обсяг залучених з початку інвестування прямих іноземних інвестицій (акціонерного капіталу) в економіку України на 01.07.2016 року становив 44790,7 млн.дол. США.

Інвестиції спрямовуються у вже розвинені сфери економічної діяльності.

На підприємствах промисловості зосереджено 29,6 % загального обсягу прямих інвестицій в Україну, в установах фінансової та страхової діяльності – 29,4 %.

До десятки основних країн-інвесторів, на які припадає 83,5% загального обсягу прямих інвестицій, входять: Кіпр – 11091,7 млн.дол. США, Нідерланди – 5769,0 млн.дол. США, Німеччина – 5447,4 млн.дол. США, Російська Федерація – 4740,4 млн.дол. США, Австрія – 2629,8 млн.дол. США, Велика Британія – 1969,0 млн.дол. США, Віргінські Острови (Брит.) – 1719,5 млн.дол. США, Франція – 1526,0 млн.дол. США, Швейцарія – 1476,5 млн.дол. США та Італія – 964,9 млн.дол. США. [7]

До десяти регіонів: Дніпропетровської, Донецької, Харківської, Київської, Луганської, Львівської, Одеської, Запорізької, Полтавської, Івано-Франківської областей та до м. Київ надійшло найбільше всього інвестицій – 94,1 відсотка всіх залучених прямих іноземних інвестицій.

Таке спрямування прямих іноземних інвестицій та капітальних інвестицій в регіональному розрізі не сприяє рівномірному соціально-економічному розвитку регіонів та посилює подальше збільшення розриву у їх розвитку.

У доповіді Doing Business 2016 відзначається, що ключовою реформою, яка сприяла підвищенню рейтингу України, є спрощення реєстрації бізнесу. Так, у сфері реєстрації підприємств Україна посіла 30-те місце та покращила свої позиції на 40 пунктів порівняно з минулим роком. В Україні скорочено час на реєстрацію підприємства платником податків та скасовано збір за державну реєстрацію бізнесу.

Для подальшого покращення інвестиційного клімату України актуальним на сьогодні є питання удосконалення правової та організаційної бази для підвищення дієздатності механізмів забезпечення сприятливого інвестиційного клімату й формування основи збереження та підвищення конкурентоспроможності вітчизняної економіки.

Таким чином, можна зробити висновок, що економіка України потребує істотних інвестицій у промисловість, які повинні здійснюватися на якісно новому інноваційному рівні. Це дасть змогу придбати нові високоефективні технології, які мали б можливість виробляти продукцію високого рівня якості, що забезпечує формування експортного потенціалу країни.

Література:

1. Гуткевич С. О. Інвестиційна пріоритетність галузей агропромислового комплексу / С. О. Гуткевич // Актуальні проблеми економіки. – 2012. – № 10. – С. 143 – 148.
2. Карпенко Г.В. Нормативно-правове забезпечення корпоративного управління: проблеми залучення інвестицій на вітчизняні підприємства / Г.В.Карпенко, А.П.Данькевич // Фінанси України. – 2013. – № 7. – С. 39-46
3. Скриньковський Р.М. Методичні рекомендації до оцінювання інвестиційної привабливості підприємств / Р.М. Скриньковський // Інвестиції: практика та досвід. – 2011. – грудень. – № 23. – С. 62 – 67.
4. Гриньова В.М. Інвестування: [підручник] / В.М. Гриньова, В.О. Коюда, Т.І. Лепейко, О.П. Коюда. – К.: Знання, 2012. – 452 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/18060203/investuvannya/faktori_umovi_formuvannya_investitsiynoyi_privablivosti_pidpriyemstva
5. Вівчар О.Й. Удосконалення механізму активізації інвестиційних процесів// Вісник ДУ “Львівська політехніка”. “Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення та проблеми розвитку”. – Львів: Вид-во ДУ “Львівська політехніка”. – 2008. – №405. – С. 207–210.
6. Гордієнко Т. Договір про спільну інвестиційну діяльність як форма міжнародного господарського співробітництва [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2034>
7. Статистична інформація [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua> - офіційний сайт Державного комітету статистики України.
8. Дискіна А.А. Організаційно-економічні засади управління інвестиційним забезпеченням промислових підприємств / А.А. Дискіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – №4 (9). – с. 106-111.
9. Бутенко А.І., Дискіна А.А. Ключові аспекти інвестиційного забезпечення підприємства / А.І. Бутенко, А.А. Дискіна // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – №1 (6). – с. 101-106.
10. Некрасова Л.А. «Краудфандинг как катализатор инвестиционно-инновационной деятельности». / Осипов В., Некрасова Л., Давиденко М. // Науковий вісник ОНЕУ. – Науки: економіка, політологія, історія. - 2014. - №12. С. 109-119;

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ВИЗНАЧЕННЯ КАТЕГОРІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ

*О.В. Маковецька, к.е.н., доцент
Д.С. Фоміна*

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Активізація інвестиційної діяльності в сфері промислового виробництва є однією з нагальних проблем сучасного етапу економічного розвитку України. Дана обставина викликає необхідність пошуку нових способів її рішення, що визначає потребу в додатковому вивченні окремих інвестиційних категорій як в теоретичній площині, так і для цілей практичної діяльності. Однією з таких категорій є інвестиційний потенціал промислового підприємства. В даний час вже є цілий ряд досліджень, в яких

робилися спроби дати визначення інвестиційного потенціалу промислового підприємства.

Вивчення праць вітчизняних і зарубіжних авторів дозволило побачити, що узгодженого розуміння поняття «інвестиційний потенціал», як, втім, і інших категорій інвестиційної проблематики, немає [1].

Узагальнюючи різні наукові джерела, можна сказати, що у визначенні поняття інвестиційного потенціалу промислового підприємства необхідно виходити з сутнісного наповнення поняття «потенціал» і базового для цього поняття терміна «потенції» [2].

Визначення терміна «потенціал» в розширеному тлумаченні може звучати так: джерела, можливості, засоби, запаси, які можуть бути приведені в дію, використані для вирішення будь-якої задачі, досягнення певної мети.

Виходячи із зазначених теоретичних посилань категорія «інвестиційний потенціал» трактується в більшості наукових досліджень, однак не у всіх. інвестиційний потенціал ототожнюється з об'ємом можливих до освоєння інвестиційних ресурсів. Близькі до подібного розуміння інвестиційного потенціалу його визначення, в яких стосовно до рівня регіону інвестиційний потенціал оцінюється як обсяг інвестицій, який може бути притягнутий в основний капітал регіону за рахунок усіх (внутрішніх і зовнішніх) джерел фінансування [3] або інвестиційний потенціал ототожнюється з можливостями регіону по залученню інвестицій.

Згідно з поданими визначеннями можна сказати, що стосовно до промислового підприємства інвестиційний потенціал представляє собою максимально можливий обсяг залучених інвестицій при дотриманні умов доцільності (економічної ефективності) їх розміщення.

Сукупність ресурсів, які суб'єкт господарської діяльності може використовувати в інвестиційних цілях, можна представити у вигляді суми двох складових: а) ресурсів, що були у господарюючого суб'єкта спочатку (природні ресурси), а також створених всієї попередньої господарською діяльністю (за винятком поточного року); б) ресурсів, створених (або які передбачається створити) протягом поточного року. Цим двом категоріям ресурсів будуть відповідати два види інвестиційних потенціалів: базовий інвестиційний потенціал і поточний інвестиційний потенціал [4].

При цьому всі накопичені в процесі господарської діяльності промислового підприємства ресурси можна розділити на дві групи:

- фінансові ресурси, що мають грошову форму (національна та іноземна валюта) або форму цінних паперів;
- інші ресурси - матеріальні та нематеріальні ресурси, в формі оборотних засобів і в формі необоротних засобів (основних фондів).

Відповідно до цієї класифікації інвестиційний потенціал промислового підприємства можна уявити як сукупність фінансової та нефінансової складових [5].

Нефінансовий інвестиційний потенціал включає в себе знаходиться на балансі підприємств різне майно (воно безпосередньо може бути використано для інвестиційної діяльності в формі капітальних вкладень), а також кадровий потенціал (фахівці і інші працівники).

Кадровий потенціал вкрай складно оцінити в грошових одиницях, і він не знаходить адекватного відображення в балансах та іншій звітності і документації промислового підприємства.

Крім цього до складу майнової складової нефінансового інвестиційного потенціалу включаються: земельні ділянки, права на природокористування (надкористування), будівлі та споруди, готові до експлуатації об'єкти виробничої інфраструктури (дороги, лінії електропередач, системи водопостачання), різного роду незавершені об'єкти капітального будівництва, невикористовуване устаткування і т.п.

Нефінансовий інвестиційний потенціал отримує грошову оцінку, що базується або на даних бухгалтерського обліку, або на інформації за ринковими цінами на відповідні види майна, а також на інформації по практикуються банками та іншими кредиторами умов надання позичкового капіталу під заставу майна.

Фінансовий інвестиційний потенціал - це сукупність фінансових (в грошовій формі, а також у формі ліквідних цінних паперів) ресурсів, наявних у розпорядженні підприємства, які можуть бути спрямовані на інвестиційну діяльність без шкоди для поточної господарської діяльності.

При підготовці до реалізації великомасштабних інвестиційних проектів промислове підприємство може протягом кількох років акумулювати грошові ресурси для фінансування таких проектів, особливо коли можливості залучення ресурсів із зовнішніх джерел з тих чи інших причин утруднені або неможливі.

На наш погляд, застосування запропонованих класифікаційних ознак інвестиційного потенціалу в реальній практиці управління дозволить вирішити проблему його формування та ефективного використання, що є найважливішою умовою залучення промисловим підприємством інвестиційних ресурсів і забезпечення його поступального розвитку.

Література:

1. Катасонов В.Ю. Інвестиційний потенціал економіки: механізми формування і використання. М.: Анкіл, 2015. – 328 с.
2. Хотамкулов А. Посилення інвестиційного потенціалу промислових підприємств шляхом підвищення ефективності інвестицій в основні фонди (на прикладі текстильних підприємств) // Питання економічних наук. – 2010. – № 2. – С. 105-109. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://fin-izdat.ru/journal/fc/> 61 Фінанси і кредит 3 (2016) 54-64 Finance and Credit
3. Gagne G., Morin J.F. The Evolving American Policy on Investment Protection: Evidence from Recent FTAs and the 2004 Model BIT // Journal of International Economic Law. 2006. Vol. 9. № 2. P. 357-382.
4. Boone N.M., Lubitz L.S. A review of difficult investment policy issues // Journal of Financial Planning. 2013. Vol. 16. № 5. P. 56.
5. Tanaka J. Welfare analysis of a fiscal reconstruction policy in an overlapping generations economy with public investment // Journal of Economics. 2013. Vol. 79. P. 19-39.
7. Дискіна А.А. Економічні засади покращення інвестиційного клімату України / А.А. Дискіна, Л.С. Седляр // Збірник «Економічні інновації». – Одеса. – 2013. – Вип. 53. – с. 85-91.
8. Маковецька О.В. Розвиток інвестиційно-інноваційної діяльності промислових підприємств в Україні. Фахове видання. / О.В. Маковецька // Наукові праці МАУП, Київ. – 2012. – Вип. 2, Т.1. – С. 87 – 93.

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПРОМИСЛОВОГО ПІДПРИЄМСТВА

*Ю. І. Продіус, к.е.н., доцент
Г.К. Полянська*

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Одним з найбільш істотних елементів системи інноваційного процесу є інноваційний потенціал, що відображає здатність до самовдосконалення або оновленню системи і визначає технічне лідерство.

Величина інноваційного потенціалу є параметром, що дозволяє підприємству оцінити можливості інноваційної діяльності та визначити стратегію інноваційного розвитку. Від стану інноваційного потенціалу залежать управлінські рішення щодо вибору та реалізації інноваційної стратегії, тому необхідна його комплексна оцінка.

У літературі виділяють два підходи до оцінки інноваційного потенціалу промислового підприємства:

- детальний, при якому інноваційний потенціал оцінюється за системою показників з метою виявлення можливості здійснення конкретного проекту;
- діагностичний, що полягає в аналізі стану підприємств по ряду зовнішніх і внутрішніх параметрів, в основному експертними методами.

Нерідко пропонувані методики оцінки інноваційного потенціалу не відображають його структури, тому аналіз виходить неповним.

Кожна складова інноваційного потенціалу оцінюється по ряду параметрів, частина з яких наведена нижче.

1. Виробничо-технологічний потенціал включає застосовувані технології та їх тип; стан основних виробничих фондів; технологічне обслуговування; комп'ютерні системи; обладнання та матеріали; систему якості і т.д.

2. Кадровий потенціал характеризує забезпеченість інноваційного процесу людськими ресурсами, кваліфікаційну та вікову структуру персоналу, задіяного в створенні і розповсюдженні інновацій.

Одним з важливих чинників мотивації праці персоналу, що займається розробкою нововведень, є рівень заробітної плати, тому необхідна оцінка середнього рівня заробітної плати науково-технічних фахівців стосовно середнього рівня заробітної плати по підприємству.

3. Інформаційний потенціал оцінюється наступними показниками:

– сукупністю інформації з інноваційної діяльності, науково-технічної, правової літератури.

– Інноваційними можливостями в області комунікації; комп'ютерними системами.

– Системою захисту інформації та ін.

Інформація повинна мати наступні характеристики: своєчасністю, доступністю, надійністю, комплексністю, правової коректністю, актуальністю. При проектуванні системи захисту інформації слід враховувати існування промислового шпигунства - отримання інформації (зазвичай конфіденційної) про конкурентів з метою підтримки або збільшення прибутку фірми шляхом розробки і застосування проти них відповідних стратегій.

4. Фінансовий потенціал оцінюється в два етапи.

1) Попередня оцінка інноваційного проекту, де досліджуються:

- Витрати на розробку або придбання проекту.
- Витрати на реалізацію проекту (придбання обладнання, реконструкцію будівель, споруд, наладку, запуск, освоєння).
- Початковий оборотний капітал.
- Поточні витрати на виробництво продукції за проектом до перших результатів її реалізації.

– Доходи від проекту, які можуть включати крім доходів від реалізованої продукції, доходи від застарілої техніки, обладнання, непотрібних вузлів, деталей, частини запасів і ін.

5. Науково-технічний потенціал розташований в центрі схеми і спирається на ресурсний блок, з яким тісно пов'язаний. Він включає винаходи, товарні знаки, промислові зразки, ноу-

хау; нововведення, які можуть бути запропоновані до використання; інноваційні програми і проекти, а також мережу інноваційних, науково-дослідних установ, з якими співпрацює підприємство.

Величину науково-технічного сегмента доцільно визначати як кількість нововведень, які фактично можуть бути використані підприємством в сфері практичного застосування [1, с. 124].

Портфель нововведень може складатися з нововведень в будь-яких сферах діяльності фірми. Вони можуть бути куплені або власної розробки, підлягатимуть продажу або впровадження на підприємстві. Портфель нововведень - «це стратегічний план впровадження нововведень» [2, с. 52]. Якщо портфель нововведень є своєрідним зацепив або готовність підприємства до використання наявних ресурсів, нововведень, потенціалів, то портфель нововведень показує, наскільки це можливо, тобто висловлює здатність підприємства до реалізації цих нововведень. Таке уявлення структури інноваційного потенціалу та параметрів його оцінки забезпечує глибокий, комплексний аналіз інноваційного потенціалу.

При дослідженні інноваційного потенціалу підприємств регіону запропоновану методикі рекомендується доповнити серією анкет, призначених для з'ясування факторів, що перешкоджають розвитку інноваційної діяльності, збору пропозицій щодо поліпшення регіональної інноваційної інфраструктури, законодавства. Отримані дані слід проаналізувати за допомогою різних методик (ранжування, прогноз, SWOT-аналіз), а результати довести до відповідних органів державної виконавчої влади для розробки і своєчасного коректування регіональної програми інноваційного розвитку Одеської області. З цією ж метою пропонується вивчати і враховувати передовий досвід інших областей України в реалізації інноваційного потенціалу [3, с. 45].

В цілому інноваційний потенціал регіону не зводиться до простої суми інноваційних потенціалів підприємств. Він є системою, яка має емерджентними властивостями. Функцією регіональних органів управління в даному випадку є повноцінна адекватна реалізація цих властивостей забезпечення взаємозв'язків між підприємствами, вищою школою та науковими установами, фінансово-кредитними інститутами, органами управління областю.

Література:

1. Інноваційний комплекс регіону: проблеми становлення і розвитку / Укл. Решетняк Т.І. – К.: КНЕУ, 2011. – 244 с.
2. Управління інноваційним потенціалом промислових підприємств // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – Серія: Проблеми економіки та управління. / Укл. Верба В.А. – Вип. 683. – Львів, 2014. – С. 49–54.
3. Оцінка фінансового інноваційного потенціалу промислових підприємств / Укл. М.Ю. Кисельов // Научно-економічний журнал 2015. – №3. – С.42-49.

ВПЛИВ НАУКОВО-ТЕХНІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА РОЗВИТОК ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗМІН

К.С. Мироненко, ас.

Одеський національний політехнічний університет, м. Одеса

Сучасний незадовільний економічний стан підприємств в Україні свідчить про необхідність впровадження та використання нових теоретичних підходів, прикладного інструментарію, що дає змогу своєчасно адаптуватися до різних рівнів невизначеності динамічного ринкового середовища та дозволяє підвищити рівень конкурентоспроможності продукції або послуг.

Для ефективного функціонування і забезпечення конкурентоспроможності підприємств та інших суб'єктів господарювання необхідно якісно розвивати матеріально-технічні, структурно-функціональні, соціально-трудова та інші елементи потенціалу. Це зумовлює виключну увагу керівників до ефективного управління інноваційними, технологічними й організаційними змінами до алгоритмів визначення та використання їх потенційних соціально-економічних можливостей [1, с. 5].

Діяльність інноваційно активного підприємства спрямована на використання результатів наукових досліджень і дослідно-конструкторських розробок для отримання прибутку на основі розширення і оновлення номенклатури продукції або послуг, у вдосконаленні технології, управління, підвищення якості продукції, організації її виготовлення і в кінцевому рахунку завоювання нових сегментів ринку.

Інноваційна активність в сучасних умовах залежить в першу чергу від науково-технічного потенціалу підприємства та включає в себе:

- науково-технічні та інженерні кадри, креативно мислячих менеджерів;
- адекватну матеріально-технічну базу та НДДКР;
- високоорганізовану систему інформаційного забезпечення, управління розвитком телекомунікацій в економіці [2, с. 52].

Науково-технічні кадри, або кадровий потенціал підприємства напряму залежить від грамотної роботи менеджера, який у свою чергу стимулює працівників до ефективного застосування їх навичок та вмінь у виробничий процес. Найчастіше, стимул у вигляді невеликого заохочення для звичайних робітників, які як ніхто інший знають технологічний процес - ключ до можливого рішення багатьох приватних виробничих завдань.

Наступною складовою є сукупність матеріально-технічних цінностей та наукові розробки. Високий рівень матеріально-технічного потенціалу обумовлює випуск високоякісної продукції, зниження витрат виробництва, а також досягнення стратегічних конкурентних переваг. При незадовільних показниках підприємство вдається до модернізації, що передбачає заміну застарілого і зношеного технологічного обладнання та впровадження сучасних технологій виробництва, які забезпечують ефективне використання сировини, економію витрат, часу та зростання конкурентоспроможності [3].

Та останнім, проте не менш важливим елементом науково-технічного потенціалу виступає інформація. Як специфічний предмет праці вона акумулює підсумки попередніх досліджень, розробок і освоєння нововведень. Її носіями є звіти про розпочаті і закінчені дослідження, розробки, публікації і дисертації, що містять нові гіпотези, рекомендації, описи та формули. Для співробітників, зайнятих в науково-виробничому циклі, головне джерело інформації - технічна документація, експерименти, відрядження та експедиції, індивідуальне спілкування з колегами.

Перераховані вище питання на науковому рівні вивчають різноманітні інститути, економічні школи, науково-дослідні лабораторії та центри. В Україні виділяють науково-дослідний інститут при Президії Національної академії наук, повна назва якого звучить наступним чином: «Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України» [4].

Особливо вагомим внеском центру в світове наукознавство є розробка теоретичних основ формування й оцінювання науково-технічного потенціалу, обґрунтування шляхів його

трансформації в умовах радикальних соціально-економічних змін і посилення ролі науки і технологічного застосування її результатів у підвищенні інновативності сучасної економіки.

У динамічному та непередбачуваному середовищі ефективне управління та раціональна побудова стратегії функціонування підприємств неможлива без формування стратегічного потенціалу. В свою чергу, правильна оцінка потенціалу забезпечує виживання в сучасних умовах, комерційний успіх та стійкий розвиток. Тому актуальність подальшого дослідження тягне за собою необхідність розробки методики оцінювання стратегічного потенціалу підприємства з метою вибору успішної стратегії розвитку суб'єкта господарювання.

Література:

1. Касьянова Н.В. Потенціал підприємства: формування та використання : [підручник] / Н. В. Касьянова, Д. В. Солоха, В. В. Морєва, О. В. Белякова, О. Б. Балакай. – К. : Центр учбової літератури, 2013. – 248 с.
2. Непомнящий Е.Г. Экономика и управление предприятием : [Конспект лекций] / Е.Г. Непомнящий. – Таганрог: ТРТУ, 1997. – 374 с.
3. Васильева Н.А. Материально-технический потенциал предприятий пищевой промышленности России / Н.А. Васильева // Вестник Саратовского государственного социально-экономического университета. – 2012. – № 4 (43). – С. 78-82.
4. Інститут досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України : 2015-2017 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stepscenter.org.ua>.